

Kerk wordt thuis voor architectuur

Vlaams Architectuurinstituut bezielt Sint-Hubertus in Berchem met nieuw leven

- Kerk in erfpacht gegeven voor 49 jaar
- Depot voor architectenarchief en veel meer
- Vrijdag deadline indienen kandidaturen

Patrick VERSTUYFT

Vrijdag 23 april is de deadline voor kandidaten die namens het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) de Sint-Hubertuskerk in Berchem een nieuwe invulling willen geven. Onlangs lanceerden het VAi en het Team Vlaams Bouwmeester daartoe een open oproep. Het VAi sloot immers een erfpachtovereenkomst van 49 jaar, met een voorkeurrecht op verlenging voor een periode van maximaal 15 jaar, omdat het zijn intrek wil nemen in de Sint-Hubertuskerk. Het neogotische gebouw waarvan de crypte tijdens de Tweede Wereldoorlog dienstdeed als schuilkelder is geen beschermd monument, maar is wel deel van het beschermde stadsgezicht van de Victor Jacobslei.

In opdracht van de kerkfabriek Sint-Willibrordus Berchem zocht AG Vespa, het autonoom gemeentebedrijf voor vastgoed en stadsprojecten in Antwerpen, indertijd een erfoprichter die de kerk zou restaureren, onderhouden en een nieuwe invulling geven. Een en ander kadert in het Parochiekerkenplan Antwerpen dat het bisdom en de gemeenteraad in 2016 goedkeurden. Bijgevolg werd de Sint-Hubertuskerk het onderwerp „van een piloot-studie over de nevenbestemming, de herbesteding en/of gedeeltelijke sloop”. Belangstellenden konden tot 15 fe-

bruari hun projectvoorstel indienen. Ze moesten voldoen aan een aantal uitgangspunten zoals het monument behouden en renoveren, en hun voorstel moest financieel zelfbedruipend zijn en een maatschappelijke meerwaarde creëren. De invulling moest bovendien in lijn liggen „met de eigenheid en de historiek van het gebouw, die niet imagooverlagend is en die geen grote parkeervraag, logistieke stromen en overlast zoals geluids-, geur- en lichteinder met zich meebrengt”.

Bij de biedingen kwam het Vlaams Architectuurinstituut als winnaar uit de bus. Het wil zijn collectie van meer dan 180 private architectenarchieven van onder meer Léon Stynen, bOb Van Reeth, Jo Crepain en Christian Kieckens onderbrengen in de Sint-Hubertuskerk. Omdat het die collectie nog wil uitbouwen, voor onderzoek ontsluiten en toegankelijk maken

„Combineert religieus erfgoed met maatschappelijke functie”

voor een breed publiek, plant het instituut naast een depot ook kantoren, een leeszaal, een bibliotheekruimte en plaats voor workshops. Daarnaast wil het delen van de kerk openen voor *coworking*, polyvalente ruimtes en een koffie- of soepbar.

Voor de verbouwing ontvangt het VAi 5,8 miljoen uit het Relanceplan van de Vlaamse overheid. Het beschouwt de hele onderneming als „een uithangbord” voor andere herbestedingen en voor het omzetten van zijn innovatieve visie op erfgoed in de praktijk, met aandacht voor

zo duurzaam mogelijk materiaalgebruik. Het moet „een groene site” worden met een verbindende rol, „ingebod in de buurt en naar buiten gericht”. Met die krijtlijnen moeten de kandidaten dus rekening houden.

De Sint-Hubertuskerk, ingezegend in 1916, is opgetrokken in donkere baksteen en natuursteen, naar een ontwerp van Jan De Vroey die ook onder meer het Hotel Wagner aan de Frankrijklei en de Banque du Crédit Anversois in de Gasthuisstraat bedacht. De kerk heeft een totale oppervlakte van zo’n 2.265 vierkante meter. Dat kon nog ietsjes meer zijn geweest, ware het niet dat op 10 maart 1941 op last van de nazibezetter de spits van de kerktoeren werd afgebroken en het torendak verlaagd omdat de toren pal in de aanvliegroute van de landingsbaan van de luchthaven van Deurne staat. Door die knip moet de kerk sedertdien verder met een toren van 45 meter in plaats van 70 meter.

Antwerps bisschop Johan Bonny is alvast opgetogen dat de bieding naar het Vlaams Architectuurinstituut is gegaan. „Zorgzaam herbesteden met respect voor de oorspronkelijke geest van het gebouw is telkens een uitdaging”, weet de bisschop. „Het project van het VAi combineert respect voor waardevol religieus erfgoed met een maatschappelijk relevante professionele functie, inclusief een voor iedereen toegankelijke ontmoetingsruimte.” En bisschop Bonny kijkt al vooruit: „Wel draag ik het dus opnieuw van de bedrijvigheid in die vroegtwintigste-eeuwse parochiekerk.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op www.kerkenleven.be

De verbouwing van de kerk wordt begroot op 7,15 miljoen euro, zonder erelonen. © Sepp Van Dun

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Mensen van hier

„De oudere man stapte op de tram en nam plaats naast een jongedame met een hoofddoek. Hij had wel zin in een praatje dus vroeg hij: „Waar kom jij vandaan?” Met een lichte verbazing antwoordde ze: „Van Linkeroever.” Het klopte dat ze daar de tram had genomen. „Nee, ik bedoel, vanwaar ben jij?” verduidelijkte hij. „Oh, ik ben van Berchem”, luidde haar reactie. „Neenee, waar ben jij geboren?”, probeerde de man een derde keer. Haar antwoord was niet wat hij verwachtte: „In Wilrijk.”

Een goedbedoeld gesprek verzandde in een klassiek misverstand. De oude Antwerpenaar wilde weten of ze uit Marokko kwam of uit een ander Noord-Afrikaans land. Het meisje kwam echter niet uit een ver land, ze was geboren en getogen in Antwerpen. Ze begreep echt niet waar de man met zijn vragen heen wilde. En hij kon niet vatten dat zij zich gewoon een Vlaams meisje voelde. Twee mensen van goede wil spraken op het eerste gezicht dezelfde taal, maar op de keper beschouwd toch weer niet.

We blijven maar rondjes draaien in het migratiedebat. Daar wordt niemand beter van

Op de Nederlandse zender VPRO liep vorig jaar een driedelige televisiedocumentaire van en over journalist en schrijver Pete Wu. Zijn familienaam verraadt dat zijn ouders uit China kwamen. Ze zijn typische migranten van de eerste generatie: ze werken hard, spreken onderling Mandarijn en koesteren de Chinese tradities. Zoon Pete daarentegen voelt zich vooral Nederlander en worstelt behoorlijk met zijn afkomst. Daarom heet zijn documentaire *Pete en de Bananen*. Een banaan is iemand die vanbuiten geel is en vanbinnen wit, zo verduidelijkte hij. Zijn uiterlijk roept bij mensen de verwachting op dat hij een buitenlander is, maar eigenlijk voelt hij zich een Hollander.

Dat is de kern van het probleem van vele duizenden jonge mensen in ons land. Wij zien een andere huidskleur of een hoofddoek, we horen een Congolese of Iraanse naam en denken meteen: een buitenlander. Die jongelui zijn echter hier geboren, gingen bij ons naar school, hebben Vlaamse vrienden en hobby’s. Vaak behoren ze al tot de derde generatie en loopt de band met hun land van herkomst via hun grootouders. Gaan ze op vakantie naar Turkije of China, dan worden ze daar beschouwd als buitenstaanders. Komen ze terug naar België, dan zijn ze nog steeds buitenstaanders. Dat laatste mogen we hen echt niet aandoen.

„Het woord ‘integratie’ gebruik ik zelf niet meer”, zegt Abdelhay Ben Abdellah daarover in onze *Klapstoel* (zie bladzijde 7). „Moslims zijn hier immers al bijna zestig jaar en de vierde generatie is op komst. We spreken dan ook liever over ‘burgers’ of over ‘Vlamingen met een migratie- of islamitische achtergrond’.” Hij heeft natuurlijk gelijk. Hoe kun je nu integreren in je eigen land? Hoeveel generaties moeten er overheen gaan voor wij hen als Vlamingen beschouwen?

Tegelijk kijkt Ben Abdellah ook kritisch naar zichzelf: „We raken steeds meer onthecht van het land van onze grootouders en daarom bracht de pandemie voor Vlaamse moslims nog een extra pijnpunt naar voren: is het nog opportuun onze doden te repatriëren terwijl de hele familie hier woont?”

Het spanningsveld tussen autochtone Vlamingen en mensen met een migratieachtergrond kan maar op één manier worden opgelost. Iedereen moet de denkbeeldige knop in eigen hoofd omdraaien. Oude en nieuwe Vlamingen moeten zichzelf en elkaar echt als landgenoten, ja zelfs volksgenoten zien. Niet door afkomst of religie te verloochenen, maar door te aanvaarden dat Vlaanderen vandaag anders is dan pakweg vijftig jaar geleden. We blijven maar rondjes draaien in het migratiedebat. Daar wordt niemand beter van. Dat meisje op de tram is echt van Antwerpen, niet van Marrakesh. We zijn met z’n allen mensen van hier. Als we dat accepteren, wordt alles een stuk eenvoudiger. 99

Reageren op dit artikel? Dat kan op www.kerkenleven.be